

Maya Arfvidson har in en interpellation ställt följande frågor till mig:

- Vilka konkreta åtgärder gör den styrande majoriteten för att vi ska klara klimatmålen?
- Vilka insatser gör den styrande majoriteten för att öka kunskapen och medvetenheten hos allmänheten om Gotlands miljöutmaningar och lösningar?
- Hur arbetar den styrande majoriteten för att säkerställa att målen kopplade till biologisk mångfald prioriteras och att de negativa trenderna vänds?

Mitt svar:

Klimatet är vår tids ödesfråga. Vi vet att vi med nuvarande åtaganden är på väg åt helt fel håll och att Parisavtalets mål ser mycket ut svåra att nå. Utmaningarna är globala men det är lokalt det mesta av arbetet måste ske. När Socialdemokraterna och Moderaterna bildade en ny majoritet 2022 var vi från början tydliga med vår avsikt. Gotland ska ta täten i den gröna omställningen genom ett aktivt klimatarbete och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling. Gotland måste ligga i framkant för utvecklingen och vårt arbete med klimatomställningen måste prägla våra verksamheter brett. Vi har också prioriterat en satsning på koncernövergripande verksamhetsutveckling för att arbeta med systematiskt och sammanhållet med hållbar utveckling för en långsiktig utveckling av de tre hållbarhetsdimensionerna ekologisk, social och ekonomiskt hållbarhet.

Regionens klimat och miljöarbete utgår från vår regionala utvecklingsstrategi Vårt Gotland 2040. Målen i utvecklingsstrategin tar avstamp från målen i Agenda 2030. För att nå målen i utvecklingsstrategin har ett genomförandeprogram för klimat, miljö och energi tagits fram. Fokus för genomförande är samhandling och som del i arbetet har därför ett Forum för tillväxt, klimat och miljö skapats. Detta är ett forum med representanter från intressentorganisationer inom näringslivet, ansvariga myndigheter och berörda organisationer. Deltagarna i forumet bidrar med kunskap, synpunkter, förslag och prioriteringar till hur arbetet ska bedrivas. Arbetsgrupper, uppdrag, projekt etc. bildas kring insatsområdena i genomförandeprogrammen. På strategisk nivå har vi också Regionalt Utvecklingsråd - ett slags högnivåmöte med fokus på målen i RUS och där man har ett utmaningsdrivet arbetssätt. Rådet leder jag och i rådet finns regiondirektör och regional utvecklingsdirektör, Landshövding och länsråd, rektor och pro-rektor vid Uppsala universitet, regementschef P18, representanter från näringsliv och myndigheter på Gotland. Klimat-, miljö- och energiomställning följs upp på varje möte.

När politiken enligt den nya styrmodellen skulle ta fram koncerngemensamma mål för regionfullmäktige lyfte majoriteten fram miljömålen som prioriterade. Målet att Gotland ska prioritera en skyndsam energi- och klimatomställning baseras på majoritetens politiska ambitioner i vår avsiktsförklaring. Mottagare av regionfullmäktiges prioriteringar och mål är nämnder och bolag som ansvarar och ska arbeta utifrån dessa. Koncernledningsgruppen har ett helhetsansvar för koncernens genomförande av prioriteringarna. Till varje prioritering finns en ansvarig direktör, en ansvarig processledare och ett koncerngemensamt nätverk. I respektive nätverk samlas representanter från förvaltningarna samt Gotlandshem och Gotlands Energi för att samordna insatser som bidrar till förflyttning i prioriteringens riktning. Nätverkets fokus är att skapa en gemensam bild av nuläge och utmaningar för prioriteringen, skapa en gemensam bild av koncernens behov av insatser, identifiera och samordna gemensamma insatser, skapa en gemensam bild av koncernens pågående insatser samt arbeta med uppföljning och rapportering av arbetet inom prioriteringen.

Majoriteten har också tagit fram eller har gett uppdrag att ta fram ett flertal styrdokument för att påskynda utvecklingen av klimatomställningen och nå miljömålen.

- Grönplanen antogs 2023 och ska säkra att Gotland erbjuder sammanhängande gröna och attraktiva livsmiljöer med en inkluderande, tillgänglig, varierande och mångfunktionell grönstruktur. Ett av de fyra målen i planen är att öka den biologiska mångfalden. I Grönplanen har en ekotjänstkartering, sociotopkartering, beskrivning av Gotlands naturtyper samt en kartläggning av ekologiska samband tagits fram. Grönplanen är ett verktyg för att få kunskap och inspiration om åtgärder för biologisk mångfald och ekosystemtjänster när Region Gotland ska

planera och utveckla mark och samtidigt värna starkare och stabilare ekosystem och en rikare mångfald.

- Klimatanpassningsplanen antogs 2023. Klimatanpassningsplanen innehåller en övergripande bild av hur Gotlands klimat kommer att förändras och hur samhället kommer påverkas. Planen innehåller också konkreta klimatanpassningsåtgärder som Region Gotland behöver genomföra över tid för att säkerställa en trygg samhällsutveckling. Klimatanpassningsplanen har fokus på multifunktionella åtgärder, där bland annat förgröning är en viktig aspekt som driver uppfyllelse både av klimatomställningsmålen inom Region Gotland, likväl som klimatanpassade miljöer.
- Drivmedelspolicyn antogs 2023. Policyn ska säkerställa att rätt sorts drivmedel används inom Region Gotland. Policyn ska leda till måluppfyllelse inom Region Gotlands klimat- och miljöarbete. Drivmedelspolicyn ska möjliggöra inköp och avrop av förnybara drivmedel till organisationen. Den syftar också till att stödja näringslivets klimatomställning genom att i upphandlingar ställa krav på förnybara drivmedel. Policyn lyfter att Region Gotland ska arbeta aktivt för att säkerställa fossilfria transporter i alla verksamheter och att fossila bränslen ska undvikas. För fordon som kan köras på flera olika drivmedel ska man välja fossilfria alternativ.
- Arbetet pågår med att ta fram en regional cykelplan som ämnar öka antal resor med cykel på landsbygden. Målet för cykelplanen är att 20 procent av inomregionala resor ska ske med cykel 2035. Även en ny cykelplan för tätorterna ska tas fram. För att öka antal cykelresor har majoriteten även gått vidare med förslaget att införa förmånscyklar för regionens personal.
- Regionfullmäktige beslutade 2023 att ge regionstyrelsen i uppdrag att ta fram en ny energiplan för Gotland som uppfyller lagen om kommunal energiplanering, bidrar till att nå klimatmålen och stödjer samhällets elektrifiering. Arbetet har pågått under 2024 och förslaget till Energi- och klimatplan 2030, för ett klimatneutralt Gotland 2040, kommer att tas under 2025. Bedömningen är att en aktuell energiplan är ett av de styrdokument som behövs i klimat- och energiomställningen. Där ingår miljöbedömningar som bör kunna bidra till att planeringen sker med stor miljöhänsyn.
- Hållbarhetspolicyn antogs 2024 och ska tydliggöra Region Gotlands grundläggande förhållningssätt till hållbar utveckling och principer för implementering av hållbarhetsaspekter i verksamheten. Policyn förtydligar att en hållbar utveckling bygger på tre hållbarhetsdimensioner - ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet samt de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.
- Översiktsplanen kommer att antas under 2025 efter en lång process och planering. Översiktsplanen är den regionala utvecklingsstrategins fysiska uttryck och ska bidra till vision och mål i Vårt Gotland 2040.

I föreliggande förslag till översiktsplan har den regionala utvecklingsstrategins mål och prioriteringar konkretiserats i ett antal fokusområden där ett flertal berör klimat och miljö, bland annat:

- anpassa samhället till ett förändrat klimat,
- skydda och förstärk tillgången till yt- och grundvatten,
- ställ om till hållbar konsumtion och produktion,
- utveckla hållbara och fossilfria transportsystem,
- bedriv ett hållbart brukande av skog, mark och vatten och säkra den biologiska mångfalden
- gå före i klimat- och energiomställningen

Förslaget till översiktsplan genomsyras av ett hållbart klimat- och miljöperspektiv för det framtida Gotland utifrån målsättningarna i Vårt Gotland 2040. Planförslaget hanterar bland annat

miljökvalitetsnormerna, samt innehåller utvecklade riktlinjer för hur regionen avser att hantera klimatrelaterade risker utifrån översvämningar, skyfall och ras, skred och erosion både för befintlig och tillkommande bebyggelse. Planförslaget ger riktlinjer för ett mer hållbart transportsystem för att bidra till minskade utsläpp. En resurseffektiv bebyggelseutveckling bidrar till ett mer hållbart samhälle, grönare miljöer och att upprätthålla ekosystemtjänster. Till översiktsplanen hör även en miljökonsekvensbeskrivning som har tagits fram som en integrerad del av arbetsprocessen. Översiktsplanen har tagits fram i relation till andra övergripande styrande dokument för klimat och miljö.

Under 2022 ställdes ett förslag till översiktsplan ut för samråd och under samrådstiden hölls ett flertal möten med medborgare, näringsliv och civilsamhälle erbjöds att delta. Dessa dialogmöten var välbesökta och fler än 500 yttranden har hanterats och vid efterföljande granskning har ca 200 synpunkter inkommit.

Nu när ÖP efter idag beslutas har majoriteten tagit initiativ till att under 2025 hålla nio dialogmöten för allmänheten runt om på ön. Här ska vår nya ÖP förankras väl hos gotlänningarna.

Blått Centrum Gotland startades runt 2017 och är en samverkan mellan Uppsala universitet, Länsstyrelsen i Gotlands län och Region Gotland för en hållbar utveckling av vattenfrågor på land, vid kusten och i havet med fokus på Gotland. Fokus är blå näringar, Gotlands vattenresurser och hållbar havsmiljö. Under den här mandatperioden har vi utökat det som mest handlat om hav och blå näringar till att nu också handla om vatten på land. Vi höjer ambitionsnivån och majoriteten har gett uppdrag att se över hur Region Gotlands medverkan i Blått centrum bör utvecklas och se ut framåt utifrån målet att stärka Region Gotlands arbete och engagemang kring Blått Centrum specifikt och de blå frågorna generellt. Parallellt med det har Uppsala Universitet också tagit omtag och tillsammans ser vi nu en ny viktig framtid an med ett starkare kunskapsfokus på vattenfrågor. Jag har också nu sett till att oppositonsråd alltid ska finnas med i styrgrupp för BCG, det har inte varit så och då mister vi kontinuitet.

Ute i verksamheterna pågår klimatarbetet för fullt. Bland annat har ett omfattande drivmedelsbyte från diesel till HVO100 genomförts, vilket har sänkt tekniska förvaltningens utsläpp med över 20 procent. Förvaltningen har även tagit fram och implementerat nya grundläggande miljökrav i entreprenadupphandling, satsat på trädplantering och sänkt hastigheten i Visby, något som förväntas förbättra luftkvaliteten. Majoriteten har även prioriterat arbetet med luftkvaliteten och skjutit till pengar i budget för att också börja mäta i andra tätorter på ön.

Parallellt pågår löpande arbete med energieffektivisering i fastigheter och infrastruktur, bland annat genom investeringar i LED-belysning och solceller. Under året har dessutom flera insatser gjorts för att främja hållbar mobilitet, både i verksamheterna och för boende, besökare samt företagare, med målet att öka användningen av kollektivtrafik och cykel året om.

Sedan våren 2024 har teknikförvaltningen samarbetat nära samhällsbyggnadsförvaltningen och regionstyrelseförvaltningen för att identifiera och söka externa medel till klimatåtgärder via initiativet Bidragsbyrån. I slutet av året stod det klart att Gotland antagits till Viable Cities satsning ”klimatneutrala städer”, i samverkan med ett brett konsortium av gotländska aktörer. Projektet pågår 2025–2027 och utgör ett betydande steg för att skapa en bred kraftsamling kring klimatomställningen på Gotland.

Gotland är en av 48 kommuner som signerat ett klimatkontrakt där vi förbinder oss till Viable cities att snabba på åtgärder för klimatneutralitet till 2030. Där samverkar vi med till exempel Energimyndigheten, FORMAS, Vinnova, Naturvårdsverket, Tillväxtverket och Trafikverket. Projektledare är på väg in.

Teknikförvaltningen vann det stora Förnyelsepriset under Region Gotlands förnyelsedag för sitt arbete med koldioxidprissättning. Utöver klimatomställningen har förvaltningen under året intensifierat arbetet med klimatanpassning. Två nya tjänster har tillsatts med särskilt fokus på att kartlägga hur verksamheterna kan påverkas av klimatförändringar och förbereda åtgärder.

Klimatomställningen betyder också ett växande behov av klimatneutral el. För att göra det möjligt måste vi hitta lösningar för miljövänliga och förnyelsebara energikällor. Majoriteten har här tagit många initiativ. På Gotland finns utmärkta möjligheter till vindkraft och Region Gotland har tillsatt resurser för att samordna möjligheterna till utvecklad vindkraft.

Vi har startat Energiön Gotland. Här samlar vi ett 25-tal aktörer med målet att samordna och driva tillsammans. Det är energiproducenter, elkonsumenter, företag, civilsamhälle, forskning, myndigheter. Region Gotland håller ihop.

2024 var jag på plats på Åland för att tillsammans med Åland och Bornholm skriva på avsiktsförklaringen för Three Island Initiative. Ett nätverk som nu utvecklats med att även Saaremaa är med och nu kallas Baltic Energy Islands (BEIC). Syftet är att samarbeta för att underlätta den gröna omställningen och utveckla energiöar i Östersjön.

Vi har också tagit initiativ till att starta Gotland Accelererar i Samverkan för grön Tillväxt - GAIST. GAIST är vår variant av det som i Västerbotten kallas AGON. Här samlar vi högnivåinstanser som Länsstyrelsen, statliga myndigheter, nätbolag, försvarsmakten, energiproducenter och de stora energiförbrukarna, energiproducenter, LRF, GotlandsBolaget, Tillväxt Gotland med flera. Målet är att driva acceleration, identifiera och lösa målkonflikter för att säkra omställningen. Målkonflikter och hinder är utgångspunkten för ett utmaningsdrivet arbete. Det var nedslående när regeringen den 4 november avsåg 13 vindkraftsparkar och att vi även fått avslag för generationsväxling på Näsudden. Försvaret har som följd av våra samtal gått in i ett viktigt projekt, FRAMAT, där de valt just Gotland som plats för ett pilotprojekt kring vad som kan bidra till att man kan peka ut platser möjliga för vindkraft. Det är avgörande att hitta samexistens.

Dialog, kommunikation och lärande är avgörande och här har Energicentrum ett viktigt arbete att göra. Energicentrum drivs av oss i Region Gotland och här arbetar vi gentemot medborgare, civilsamhälle och näringsliv. Här är det hands on och väldigt direkt. Här drivs olika projekt lokalt och spritt över ön med ett klart medborgarfokus. Flera utvecklingsbolag har projekt och här finns också Sockeneffekten som utgår från socknarnas egen möjlighet att ställa om. I styrelsen finns en medborgarstol som roterar.

Transporterna till Gotland måste också göra en omställning inför framtiden. Då Gotland alltid kommer vara beroende av flyg har vi satt målet att Gotland ska ha minst en aktör som flyger kommersiellt elflyg senast 2028. Det är kanske väl tidigt egentligen men tack vare målet har vi kommit långt. Vi har drivit på att Gotland ska vara en av de första regioner som satsar på elflyg. Nu har vi en färdplan för det på plats. Region Gotland ingick i somras ett samarbetsavtal med elflygsutvecklaren Elfly AS. Genom avtalet påskyndas introduktionen av fossilfritt flyg till Gotland och stöttar utvecklingen av utsläppsnåla och utsläppsfria lösningar inom regionalflyget. I september 2024 skrev Elfly avtal med Nordic Seaplanes som köper fem plan med option på ytterligare tio. Tillsammans har man nu tillverkare och operatör där båda tillsammans pekar på Gotland som självklar plats för sådan utveckling.

Via Trafikrådet som vi också leder har vi antagit våra Gotländska ståndpunkter där vi också trycker på vikten av miljömässigt hållbara transporter, viktigt inte minst inför upphandlingen av färjetrafiken. Vi har utrett och startat utvecklingen med fler laddstolpar generellt och går nu vidare med det arbetet på vår mark och vid våra arbetsplatser inom regionen. Lantbruket har en resa att göra, nationella initiativ är viktigt som incitament för enskilda.

Gotlands miljömål är högt ställda och länsstyrelsens analys kan se nedslående ut. Gotland har utmaningar, men ett intensivt och brett arbete pågår i regionen. Gotland ska ha en hållbar utveckling och jobba långsiktigt och systematiskt för att miljömålen ska uppnås.

Meit Fohlin, regionstyrelsens ordförande